

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

Do użytku służbowego

Płk prof. dr hab. Władysław JAKUBIŚIAK

**INSTRUKTAŻ DYDAKTYCZNY
— ZARYS TEORII**

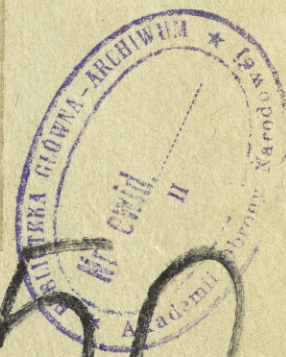
3

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/1000

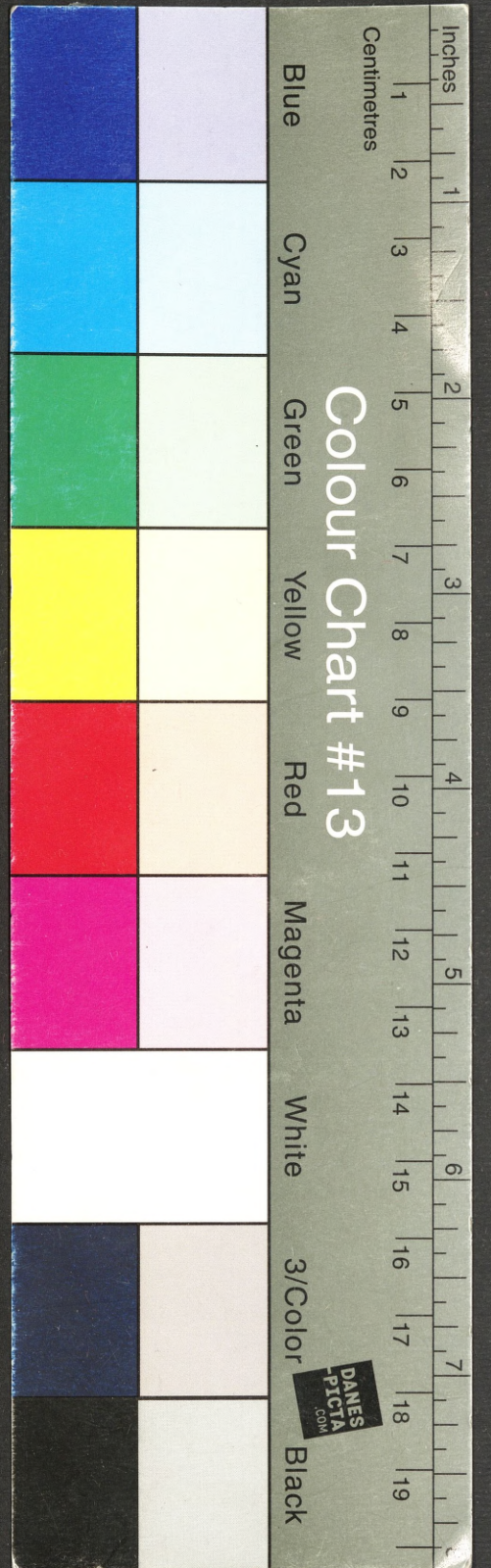
05-001292-003-0

42850

WARSZAWA

1987

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

Do użytku służbowego

Płk prof. dr hab. Władysław JAKUBISIAK

INSTRUKTAŻ DYDAKTYCZNY – ZARYS TEORII

3

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/1000

05-001292-003-0

42850

WARSZAWA

1987

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

Do użytku służbowego

Płk prof. dr hab. Władysław JAKUBISIAK

INSTRUKCJA DYDAKTYCZNA -
ZARYS TEORII

3

WARSZAWA

1987 r.

SPIS TREŚCI

	str.
I. Zamiast wstępu. Definicja i rodzaje instruktazu.....	3
II. Cel i miejsce instruktazu w dydaktyce.....	6
III. Treść instruktazu.....	8
IV. Metodyka prowadzenia instruktazu.....	13
IV.1. Ogólna charakterystyka metod instruowania nauczycieli.....	13
IV.2. Ogólna charakterystyka metod instruowania słuchaczy	13
V. Zadania zespołu instruktazowego.....	21
VI. Plan i ewidencja instruktazy.....	24
VII. Zakończenie	26

I. ZAMIAST WSTĘPU. DEFINICJA I RODZAJE INSTRUKTAŻU

Co to jest instruktaż? Władysław KOPALIŃSKI definiuje instruktaż jako udzielenie instrukcji ^{x/}.

Mała Encyklopedia Wojskowa nieco szerzej określa instruktaż, podając dwa jego znaczenia:

- 1/ udzielenie wskazówek co do sposobu realizacji zadań przez wykonawcę;
- 2/ w odniesieniu do szkolenia - organizacyjnie ustalona metoda przygotowania instruktorów i wykładowców do zajęć ^{xx/}.

W naszym przypadku chodzi nie o wszelki instruktaż, lecz o "instruktaż dydaktyczny", mający miejsce w szkole wojskowej, gdzie między nauczycielem a słuchaczem istnieją więzi funkcjonalne /nie służbowe/, w których kierowanie procesem uczenia się słuchaczy wykładowca realizuje przez instruowanie, nie zaś drogą rozkazów lub zarządzeń, jak to ma miejsce w stosunkach /więziach/ służbowych.

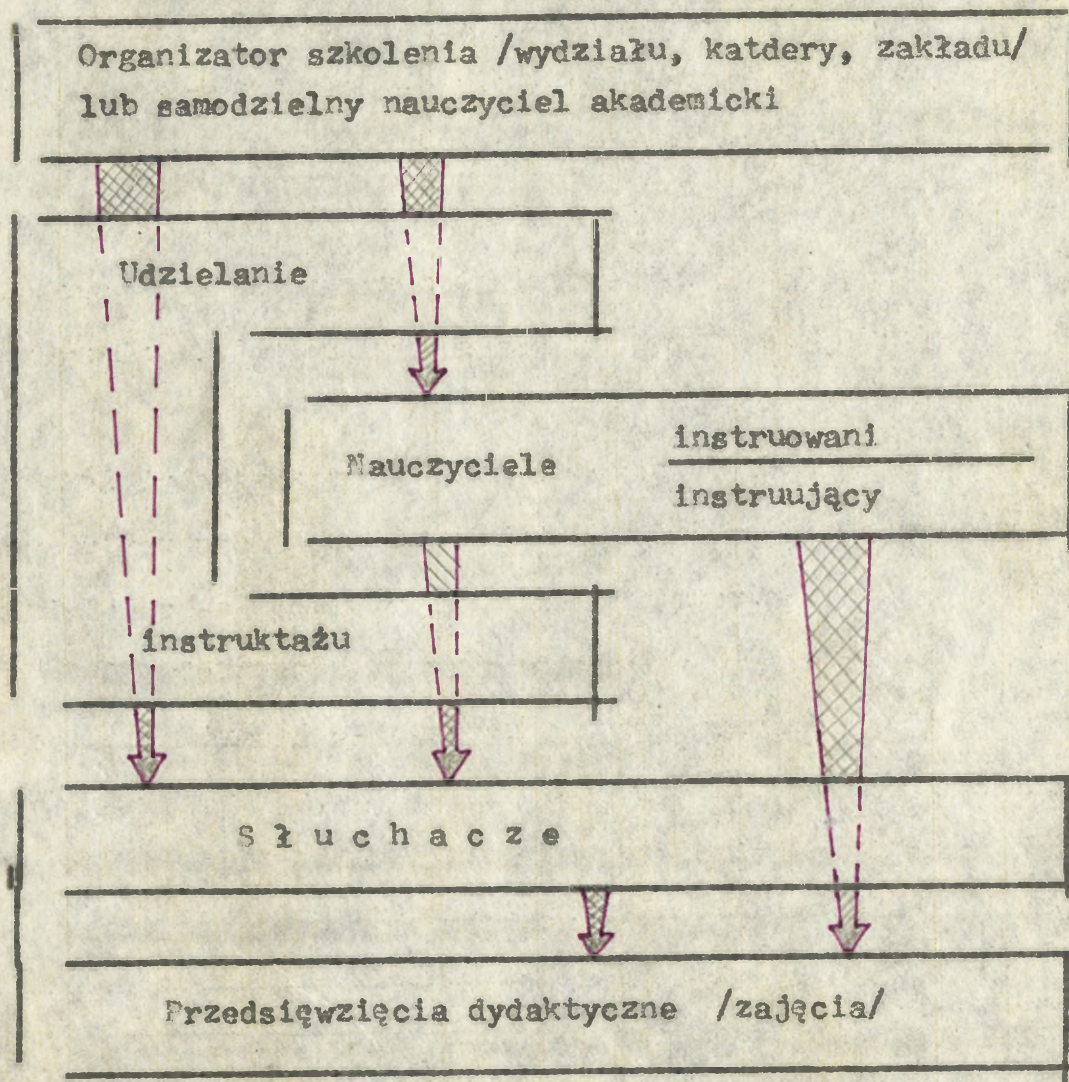
Instruktaż dydaktyczny wykładowców oraz słuchaczy ma z reguły charakter wytycznych i porady udzielonej lub wspólnie wypracowanej przez udzielającego instrukcji i instruowanych.

Instruktaż dydaktyczny ^{xxx/}, realizowany w Katedrze Taktyki Tyłów, jest organizacyjno-metodyczną formą przygotowania nauczycieli i słuchaczy do zajęć, udzieleniu osobom instruowanym wytycznych i porady co do celu i zadania oraz sposobu, miejsca i czasu ich wykonania przed danym zajęciem lub nawet w czasie jego trwania.

x/ Kopalinski W. : "Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych" /wyd. jedenaste/, wydawn. Wiedza Powszechna, Warszawa 1980 r.
xx/ MEW /wyd. pierwsze/, Warszawa 1971 r. , tom I, str. 555.
xxx/ W dalszej treści pojęcie "instruktaż dydaktyczny" określa się słowem "instruktaż".

Instruktaż jest pierwszą fazą przygotowania się do zajęć. Po nim następuje przygotowanie indywidualne lub zbiorowe.

Instruktaż przed zajęciem może dotyczyć nauczycieli lub słuchaczy, lub tylko nauczycieli, albo tylko słuchaczy. Zależy to od stopnia złożoności danego zajęcia szkoleniowego, czasu jego trwania oraz przygotowania metodycznego i przedmiotowego /merytorycznego/ nauczycieli. Graficzny obraz możliwych relacji instruktażu przedstawia rys. 1.

W zależności od skali przedsięwzięcia szkoleniowego można wyodrębnić następujące rodzaje instruktaży: indywidualne i zbiorowe, a spośród zbiorowych - wydziałowe, katedralne i zakładowe /a także zespołowe w zespołach specjalistycznych, np. z pułkowym, z dywizyjnym itp. Instruktaż zespołowy w Katedrze TT jest mało praktykowany i z tego powodu dyskusyjny/.

Instruktaż dotyczy przeważnie form zajęć praktycznych, którym celem głównym jest zdobycie lub udoskonalenie umiejętności słuchaczy w zakresie dowodzenia /kierowania/, pracy sztabowej, posługiwania się technicznymi środkami dowodzenia, walki i jej zabezpieczenia, prowadzenia rozpoznania /rekonesansu/ itp. W akademiach są to ćwiczenia grupowe główne i doskonalające, ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie i szkolnym ośrodku dowodzenia /SOT/.

Instruktaż dotyczy również niektórych form zajęć teoretycznych, których celem jest zdobycie lub pogłębienie wiedzy słuchaczy, przy ich czynnym udziale. Do takich form dydaktycznych należą: seminarium, repetycje i tzw. "lekcja" /odmiana wykładu, w którym słuchacze biorą czynny udział/.

Instruktaż nie odnosi się do tych form zajęć, w których słuchaczom przypada rola bierna, jak to ma miejsce na wykładzie. Instruktaż nie dotyczy również egzekwujących form dydaktycznych, do których należy kolokwium, egzamin i inne, wymagające tylko konsultacyjnego przygotowania słuchaczy.

W przypadku wykładu prowadzonego przez zespół specjalistów /wykład panelowy/ występuje potrzeba przeprowadzenia instruktażu, ale tylko dla nauczycieli włączających^{sic} referatami swoich kwestii specjalistycznych.

II. CEL I MIEJSCE INSTRUKTAŻU W DYDAKTYCE

Nie można wykonać zadania dobrze, które było źle lub w ogóle nie przygotowane. Teza ta określa ogólny cel /rolę/ i miejsce instruktazu w dydaktyce.

Celem instruktazu nauczycieli jest ich przygotowanie organizacyjno-metodyczne i przedmiotowe do efektywnej realizacji tematu zajęć określonego programem szkolenia. Z kolei celem instruktazu słuchaczy jest przekazanie im informacji ogólnych o zamierzonym przebiegu zajęć, szczegółowych danych dokumentów bibliotecznych, stanowiących podstawę zajęć [literatura, mapy, założenia i inne/ oraz cząstkowych zadań, gwarantujących wyczerpujące i efektywne przerobienie tematu. Z analizy celów instruktazu nauczycieli i słuchaczy wynika, że cele te powinny być podporządkowane celowi /celom/ tematycznemu danego zajęcia ze słuchaczami, którego świadomość kadra instruująca powinna mieć przed instruktazem.

Z celu instruktazu wynika miejsce instruktazu w rzędzie czynności organizacyjno-metodycznych szkolenia. Instruktaz stanowi jedną z nauczycielskich czynności przygotowania zajęć dydaktycznych. Zatem instruktaz nauczycieli powinien poprzedzać, o odpowiedni czas, termin planowanego zajęcia; natomiast instruktaz słuchaczy powinien następować po instruktazu dla kadry nauczycielskiej. W Wydziale Wojsk Lądowych ASG forma zajęcia dydaktycznego, w tym szczególnie ćwiczenia oraz skala jego złożoności, określa nazwę instruktazu dla kadry dydaktycznej, a także określa hierarchiczne miejsce instruktazu w pionie organizacyjnym wydziału. Próbą systematyki w tym zakresie przedstawia następująca tabela nr. 1.

p. /	Rodzaje instruktaży	Formy zajęć dydaktycznych wymagające instruktażu	Organizator instruktażu i prowadzący instruktaż	Uczestnicy / instruowani instruktażu
1	I. akademicki	W ASG nie ma zastosowania w praktyce szkolenia		
2	Instruktaż wydziałowy	a/ ćwiczenia dowódczo-sztabowe szkieletowe w terenie i SOD b/ ćwiczenia grupowe: - główne - doskonalające	a/ Przed ćwiczeniem .Organizuje Komenda WWLąd, prowadzą katedry wiódące: - Katedra Taktyki Ogólnej - Katedra Sztuki Operacyjnej b/ W toku ćwiczeń dowódczo-sztabowych organizuje i prowadzi kierownictwo ćwiczenia w każdym dniu	a/ Oficerowie katedr wyznaczeni do prowadzenia i zabezpieczenia ćwiczenia dczo-sztab. b/ Oficerowie katedr prowadzący zajęcia grup na danych kursa
3	Instruktaż katedralny	a/ - jak wyżej b/ - jak wyżej c/ ćwiczenie PSOT specjalistyczne, dowódczo-sztabowe w SOD	a/ Przed ćwiczeniem organizuje szef KTT, a prowadzi autor ćwiczenia b/ W toku ćwiczenia z dnia na dzień organizuje i prowadzi tyłowe kierownictwo ćwiczenia	Oficerowie zakładu służb kwat. i zakład komunikacji wojskowe uczestniczący w dany ćwiczeniu
4	Instruktaż zakładowy	a/ Dwiczenia praktyczne: - dczo-sztab. w terenie i SOD - grupowe: główne, doskonalające i specjalistyczne z TT seminarium b/ repetycja c/ repetycja d/ pokaz	Organizuje kierownik Zakładu Służb Kwat. i kierownik Zakładu KW. W wypadku ćwiczenia referuje autor tyłowej części ćwiczenia. W seminarjach, repetycjach, pokazach instruktaż organizują i referują kierownicy zakładów.	Oficerowie zakładów prowadzący zajęcia z taktyki tyłów na danym kursie /I, II, III KWL, PSOT/.
5	Instruktaż indywidualny	W Katedrze TT realizuje się w miarę indywidualnych potrzeb, przeważnie przy zatwierdzeniu planu - konspektu zajęć.		
6	I. zespołowy	W Katedrze TT w zasadzie nie ma zastosowania w praktyce szkolenia		

Podstawa - ustalona praktyka w WWLąd i Katedrze Taktyki Tyłów

III. TREŚĆ INSTRUKTAŻU

Treść każdego instruktażu, zarówno nauczycieli jak i słuchaczy, jest różna. Wynika ona bowiem z rodzaju instruktażu, charakteru instruowanych oficerów /nauczycieli lub słuchaczy/, formy dydaktycznej i tematu danego programowego przedsięwzięcia szkoleniowego, a także dokładności i aktualności materiałów opracowanych do danego tematu. Nie ma więc ani możliwości, ani celu przedstawienia treści śnogiej liczby różnych instruktaży na różne tematy, prowadzonych w Wydziale Wojsk Lądowych, Katedrze Taktyki Tyłów i innych katedrach.

Są jednak pewne uniwersalne, nie przedmiotowo-tematyczne, lecz organizacyjno-metodologiczne treści, które są właściwe wszystkim rodzajom instruktaży, prowadzonym do wszystkich lub przynajmniej wielu zajęć. Są to następujące grupy treści ogólnie sformułowanych zagadnień, które na dobrze przygotowanym instruktażu należy przekazać instruowanym:

1. temat, cel, miejsce i czas przedsięwzięcia dydaktycznego;
2. ustalenia organizacyjne dotyczące się danego przedsięwzięcia dydaktycznego;
3. założenia taktyczno-operacyjne i tyłowe ćwiczenia;
4. metodyka i plan przeprowadzenia danego przedsięwzięcia dydaktycznego i jego poszczególnych zajęć;
5. zadania ████████ oficerów nauczycieli i słuchaczy przed danym przedsięwzięciem dydaktycznym, jego etapami lub zajęciami.

Wymienione wyżej zagadnienia, stanowiące treść instruktaży, są zbyt ogólne i z tego powodu nie łatwo dające się zastosować w praktyce szkoleniowej. Przeważnie w dalszym ciągu podejmiemy próbę rozwinięcia treści zagadnień instruktażu, najpierw dla umiejętnościowych form dydaktycznych /ćwiczeń/, a następnie - teoretyczno-poznawczych.

Rozwinięte treści instruktażu nauczycieli i słuchaczy do ćwiczeń zawarto w niżej podanej tabeli nr.2.

Do teoretyczno-poznawczych form dydaktycznych wymagających instruktażu z przedmiotu taktyki tyłów należą: seminarium, repetycja, pokaz. W tych formach dydaktycznych treścią instruktażu oficerów nauczycieli i słuchaczy mogą być niżej wymienione zagadnienia.

Zagadnienia instruktażu do seminarium

1. Temat i cel seminarium.
2. Zagadnienia wynikające z tematu seminarium, wydane przez Katedrę TT na początku roku akademickiego, lub opracowane doraźnie i nazwiska słuchaczy wyznaczonych do ich referowania na seminarium, z zadaniem opracowania konspektów.
3. Które zagadnienia, spośród przekazanych słuchaczom, szczególnie wyeksponować we wszystkich grupach szkoleniowych w czasie seminarium.
4. Które zagadnienia i jakie treści szczególnie omówić na seminarium w grupach specjalistycznych rodzajów wojsk i tyłów.
5. Jakie treści uogólnić na przykładach przeprowadzonego ćwiczenia przed seminarium.
6. Jakimi przykładami historycznymi z działania tyłów wesprzeć wywody dyskusji w czasie seminarium.
7. Literatura do przestudiowania na temat seminarium.
8. Wykorzystanie pomocy poglądowych do referowania zagadnień i dyskusji.

Zagadnienia instruktażu do repetycji x/

Zakładając rozumienie "repetycji", jako podane w podtekście, określa się następujące zagadnienia instruktażu do tej formy prowadzenia zajęć.

x/ Praktyka dydaktyczna Katedry TT i innych katedr ASG wskazuje na zmianę tradycyjnej definicji formy /metody/ szkolenia jaka jest "repetycja". To nie jest już tylko "powtarzanie" lecz zbiorowe /w grupie szkolnej/ sprawdzenie opanowania

Treść instruktażu	Ćwiczenie grupowe		Ćwiczenie dezo-sztab.	
	w terenie	na mapach w sali	w terenie	SD
Temat, forma, cel, miejsce i czas	x o	x o	x o	x o
Ustalenia organizacyjne				
a/ obsada kierownictwa, podgrzywki i grupy badawczej			x o	x o
b/ obsada słuchaczy na stanowiskach dowództwa szczebli organizacyjnych wojsk	x o		x o	x o
c/ transport i organizacja przejazdu	x o		x o	
d/ kancelarie i przydzielone dokumenty /mapy, założenia itp./	x o	x o	x o	x o
e/ organizacja łączności /węzły, kody, kryptonimy/			x o	x o
f/ zabezpieczenie informatyczne		x o	x o	x o
g/ zabezpieczenie tyłowe i ubiór	x o		x o	x o
Założenia takt.-operac. i tyłowe				
a/ położenie wyjściowe i zamiar stron	x	x	x	x
b/ stan zabezpieczenia i zakres wsparcia tyłowego	x	x	x	x
c/ autorskie rozwiązanie zadania	x	x	x	x
d/ zagadnienia do szczególnego uwzględnienia w ćwiczeniu	x	x	x	x
Metodyka i plan przebiegu ćwiczenia				
a/ etapy, zajęcia, zagadnienia szkol. i tren.	x	x	x	x
b/ problemy badawcze i forma opracowania wyników			x	x
c/ czynności przygotowawcze i kończące ćwiczenie /zajęcie/	x o	x o	x o	x o
d/ terminy i miejsca odpraw - instruktażowych kierownictwa ćwiczenia			x	x
e/ zamiany obsady całością SD i TSD lub osób na poszczególnych funkcjach			x	x
f/ metody egzekwowania zadań ćwiczących słuchaczy /wysłuchiwanie sprawdzanie dokumentów "kartkówki"/ i okazywania pomocy	x	x	x	x
Zadania ćwiczących, np.: przeczytać założenia, skleić, narysować, zakodować mapy, dokonać analizy i oceny, być gotowym do meldunku, zapoznać się z zadaniami na danej funkcji, poznać dane czynnej łączności, korzystania z RPC itp.	x o	x o	x o	x o

1. Temat i cel repetycji.
2. Zagadnienia i pytania udostępniane słuchaczom w celu przygotowania odpowiedzi.
3. Metoda przeprowadzenia repetycji /odpowiedzi przez słuchaczy ochotników lub wyznaczonych w tym celu, uzasadnienie lub udowodnienie odpowiedzi, ilustrowanie odpowiedzi na tablicy itp/ oraz oceny odpowiedzi.
4. Literatura i inne źródła pomocne do przygotowania /w zasadzie pamięciowego/ odpowiedzi.
5. Organizacja ewentualnej konsultacji przed repetycją.

Zagadnienia instruktażu do pokazu

Zakładając, że pokaz tyłowy dla słuchaczy odbywa się w odpowiednich jednostkach wojskowych, które organizują jego wykonawstwo /udostępnienie obiektów, sprzętu i urządzeń w statyce i działaniu oraz omówienie teoretyczne/ pozostaje określić zagadnienia instruktażu w Katedrze TT, które mogą być następujące:

1. Temat, cel i miejsce pokazu.
2. Zagadnienia organizacyjne przejazdu na zajęcia i powrotu do Akademii /odpowiedzialny, transport, ubiór i wyposażenie, posiłki, nocleg, terminy zbiórek itp./.
3. Program pokazu /seminarium/.
4. Czynna /lub bierna/ rola słuchaczy w pokazie i konkretne zadanie oraz dyscyplina i poważny szacunek dla kadry żołnierzy realizujących pokaz.
5. Sposób właściwej interpretacji ewentualnych różnic w zakresie danych ilościowych i taktyczno-technicznych tyłów uzyskanych

materiału programowego, przerobionego w formie wykładu lub studiowania literatury i ewentualne powtórzenie treści wykładu drogą pytań nauczyciela i odpowiedzi słuchaczy z pamięci dopełnionych w razie potrzeby przez wykładowcę.

na pokazie w stosunku do odpowiednich treści nauczanych w akademii.

IV. METODYKA PROWADZENIA INSTRUKTAŻU

Metody prowadzenia instruktaży zależą od tego, kto jest instruowany - nauczyciele czy słuchacze oraz na jakim szczeblu instruktaż jest prowadzony - wydziału, katedry oraz zakładu.

Na podstawie dotychczasowej praktyki dydaktycznej w Wydziale Wojsk Lądowych ASG można wyodrębnić cztery główne metody instruowania:

- a/ metodą studiowania dokumentacji danego przedsięwzięcia dydaktycznego,
- b/ metodą wytycznych przełożonego,
- c/ metodą dyskusji zespołu instruktażowego,
- d/ metodą ćwiczenia instruktażowego.

Na instruktażach nauczycieli akademickich możliwe są do zastosowania wszystkie ww. metody, natomiast na instruktażach słuchaczy - tylko dwie pierwsze.

Dla dalszych rozważań o metodach prowadzenia instruktaży niezbędne jest stwierdzenie, że każdy instruktaż - jako forma dydaktyczna, podobnie jak każde racjonalne działanie - ma okres przygotowania i okres przeprowadzenia. Do przedstawienia czynności okresu przygotowania i prowadzenia instruktaży niezbędne jest również wykazanie struktury zespołu instruktażowego, co też przedstawiam w tabeli nr 3.

IV. 1. Ogólna charakterystyka metod instruowania nauczycieli.

Metoda studiowania dokumentów danego przedsięwzięcia dydaktycznego /metoda studialna/. W metodzie tej chodzi o indywidualne przygotowanie się nauczyciela do ćwiczenia grupowego, seminarium i repetycji drogą studiowania materiałów bibliotecznych przygotowanych do danego przedsięwzięcia dydaktycznego, takich jak: założenia, opracowanie metodyczne, zagadnienia seminaryjne

Tabela 3. Struktura zespołów instruktażowych

Osoby funkcyjne instruktażu	Instruktaż nauczycieli	Instruktaż słuchaczy
Kierownik instruktażu	Komendant WWLąd., szef katedry lub ich zcy ds. szkolenia oraz kierownik zakładu	W roli kierownika i referującego - właściwy nauczyciel danej grupy szkolennej
Referujący treści instruktażu /referenci/	Autor /rzy/ materiałów opracowanych do danego przedsięwzięcia dydaktycznego lub wyznaczony nauczyciel doskonale znający temat	
Instruowani	Nauczyciele akademicy	Słuchacze

i pytania repetycyjne oraz odpowiednie publikacje.

Wymienione materiały zawierają oprócz treści przedmiotowo-tematycznych także literaturę tematu i wskazówki organizacyjno-metodyczne niezbędne nauczycielowi do samodzielnego przygotowania się do zajęć, co w wypadku koniecznych, doświadczonemu nauczycielowi, może zastąpić zbiorowy lub indywidualny instruktaż. O tej studialnej metodzie instruowania można powiedzieć, że nauczycielowi, w sposób bierny, udzielają wytycznych autor/rzy/ opracowanych materiałów i przełożony który je zatwierdził.

Opisana metoda instruowania nauczycieli absolutnie nie wystarcza im do właściwego przygotowania się do ćwiczeń, organizacyjnie i przedmiotowo /merytorycznie/ złożonych, takich jak ćwiczenie dowódczo-sztabowe w terenie i SOD, które - jak już podano w tabeli nr 1 - opisane są na instruktażu wydziałowym lub katedralnym.

W końcu charakterystyki metody instruktażu drogą studiowania dokumentów, z mocnym akcentem stwierdza się, że może ono zastąpić pozostałe metody instruktażu nauczycieli tylko w wypadkach koniecznych, a ponadto jest ono koniecznym sposobem przygotowania się do zajęć, mimo uczestnictwa nauczycieli w innych, zbiorowych lub indywidualnych instruktażach.

Metoda wytycznych przełożonego jest stosowana w instruktażach wydziałowych oraz katedralnych, w których treści instruktażu są przekazywane instruowanym na podstawie licznej i zatwierdzonej przez komendanta /Radę Naukową ASG lub Radę Wydziału/ dokumentacji nie podlegającej dyskusji. Metoda wytycznych może też mieć zastosowanie w instruktażu zakładowym, lecz w warunkach skrajnie ograniczonego czasu na jego przeprowadzenie.

Metoda wytycznych w instruowaniu nauczycieli sprowadza się do przekazania treści instruktażu /patrz. tab. 2 i tekst następujący po niej/ przez oficera referującego i kierownika instruktażu /patrz. tab. 3/, przy biernej /w zasadzie/ roli nauczycieli instruowanych, którzy z reguły zadają tylko pytania z prośbą o wyjaśnienie niezrozumiałych zagadnień. Warto tu także nadmienić, że uczestnicy instruktażu prowadzonego na wyższym szczeblu i metodą wytycznych zwykle nie studiowali materiałów przygotowanych do danego ćwiczenia, a instruktaż daje im do tego dobre wprowadzenie.

Metoda dyskusji zespołu instruktążowego stosowana jest na niższych szczeblach /zakładowych i indywidualnych/ prowadzenia instruktaży. Jest to jedna z metod pozwalających na najlepsze poinstruowanie i najlepsze przygotowanie nauczycieli do realizacji danego przedsięwzięcia dydaktycznego /ćwiczenia grupowego, seminarium, repetycji, wykładu panelowego/. Metoda ta wymaga jednak czynnego udziału instruowanych nauczycieli w dyskusji nad treścią instru-

ktażu, a to z kolei wymaga uprzedniego przestudiowania materiałów opracowanych do danego tematu /patrz ww. metoda, pierwsza/.

Metoda dyskusyjnego przeprowadzenia instruktażu polega na tym, że referujący treść instruktażu oficer, zwykle autor odpowiedniego opracowania, przedstawia instruowanym oficerom:

- a/ treść założeń, zagadnień do seminarium, pytań do repetycji;
- b/ autorskie rozwiązanie zadań słuchaczy na zajęciu, na dany temat;
- c/ autorską koncepcję organizacyjno-metodyczną przeprowadzenia ćwiczenia;
- d/ propozycję organizacji przeprowadzenia instruktażu słuchaczy.

Dyskusyjny charakter instruowania ~~nauczycieli~~ nauczycieli do zajęć wymaga założenia, że dyskusja nie podlega tylko założeniom i mapy do ćwiczeń oraz zagadnienia seminaryjne i pytania repetycyjne opracowane i zgromadzone w bibliotekach akademii /ww. pkt.a/. Natomiast pozostałe zagadnienia zawarte wyżej /w pktach b, c, d/ mogą być dyskutowane w celu wypracowania optymalnych /w danych warunkach/ rozwiązań i ustaleń.

Metoda ćwiczenia instruktażowego pozwala na najlepsze przygotowanie nauczycieli i kadry kierowniczej do prowadzenia ćwiczenia dowódczo-sztabowego słuchaczy. Metoda ta polega na przeprowadzeniu ćwiczenia z reguły tylko w salach i w całości lub tylko jego ważniejszych części - z nauczycielami, na tych ważniejszych stanowiskach i funkcjach, na których ćwiczyć będą słuchacze w czasie zajęć programowych.

Instruktażowe ćwiczenie jest zwykle treningiem sztabowym. Ta metoda instruowania nauczycieli akademickich do prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych jest stosowana w Wydziale Wojsk Lądowych z pozytywnym skutkiem. Ujemną stroną tej metody jest oderwanie kadry naukowo-badawczej na kilka dni od bieżącej pracy dydaktycznej i badawczej.

Metoda indywidualnego instruktażu w dydaktyce ma częste zastosowanie. Posługują się nią osoby upoważnione do zatwierdzenia konspektów /szefowie katedr i ich zastępcy/. Przed podpisaniem planu - konspektu do zajęć praktycznych i teoretycznych przełożony czyta go z uwagą i w razie potrzeby daje wytyczne, szczególnie młodemu nauczycielowi, w zakresie treści przedmiotowej oraz organizacji i metodyki przeprowadzenia.

Instruktaż indywidualny przełożonego ma również miejsce po kontroli zajęć, po której jest omawiana metodyka i treść tematu. Jest to instruktaż do zajęć przyszłych, na podstawie doświadczeń nauczyciela i uwag przełożonego /kontrolującego/ z zajęć już zrealizowanych.

IV.2. Ogólna charakterystyka metod instruowania słuchaczy.

Instruktaż słuchaczy do zajęć polega na udzieleniu wytycznych przez właściwego nauczyciela oraz samodzielnym studiowaniu poleconych opracowań bibliotecznych. W praktyce szkoleniowej jest taka właśnie kolejność przygotowania się słuchaczy do realizacji programowych przedsięwzięć dydaktycznych.

Nauczyciel akademicki przeprowadza instruktaż słuchaczy po instruktażu nauczycieli z jego udziałem oraz zatwierdzenia planu-konspektu. Instruktaż słuchaczy powinien poprzedzać programowe zajęcia o 2 do 5 dni i trwać 10-20 minut, a w miarę potrzeby do 45 minut, jeżeli instruktaż zawiera elementy konsultacji przedmiotowej. Najdogodniejszą porą do przeprowadzenia instruktażu słuchaczy jest czas bezpośrednio po zajęciach, przed obiadem, tj. 13.40 do 14.25 lub po obiedzie, po godz. 15.00 w czasie nauki własnej. Instruktaż w czasie nauki własnej powinien być jednak uzgodniony z grupą i kierownikiem grupy szkolnej słuchaczy.

Instruktaż słuchaczy zazwyczaj przeprowadza się w sali danej grupy lub - jeżeli jest potrzeba - w gabinecie metodycznym katedry. Instruktaż słuchaczy prowadzi się metodą wytycznych, a ponadto słuchacze przygotowują się do realizacji programowego przedsięwzięcia dydaktycznego przez studiowanie odpowiednich dokumentów ćwiczebnych, regulaminów, instrukcji, skryptów, podręczników i innych wskazanych materiałów bibliotecznych oraz wykonanie nakazanych zadań praktycznych /patrz tab. 2, pkt 5/.

W praktyce dydaktycznej, w zakresie instruktaży słuchaczy, obserwuje się działania nauczycieli i zakładów niezalecane, takie które mogą być stosowane tylko z konieczności, jako wyjątkowe przypadki. Do tego typu poczynań można zaliczyć:

- a/ prowadzenie instruktaży w czasie przerw międzylekcyjnych, czego nie należy czynić z uwagi na zasadę wyłączności w dysponowaniu w tym czasie przez słuchaczy /zasada wyłóka z higieny pracy umysłowej i fizjologii/;
- b/ udzielanie wytycznych instruujących starszemu grupy lub dyżurnemu grupy; jeżeli nawet wymlenieni słuchacze przekażą otrzymane wytyczne swoim kolegom z grupy, to jednak nie będzie to instruktaż słuchaczy, gdyż pozbawia się ich możliwości uzyskania nauczycielskich wyjaśnień w sprawach /zadaniach/ tego wymagających;
- c/ prowadzenie instruktażu przez danego oficera katedry /zakładu/ w zastępstwie przez nauczyciela właściwego, tj. realizującego program przedmiotu w danej grupie szkolnej; jest to praktyka pozostająca w sprzeczności z zasadą ciągłości i spójności programowej, jaką zna i realizuje nauczyciel w przydzielonej mu grupie, a ponadto słuchacze źle oceniają zastępstwa nauczycieli;
- d/ prowadzenie instruktażu z kilkoma grupami szkolnymi lub całym kursem nie stwarza warunków do właściwego zrozumienia zadania przez wszystkich słuchaczy, a zbyt liczny ich stan nie stwarza atmosfery do zadawania pytań i zgłoszenia tzw. niejasności; liczne grono instruowanych nie stwarza także warunków do indywidualnego /imlennego/ udzielenia wytycznych i postawienia zadania przygotowawczego do nadchodzących zajęć; do zastrzeżeń wielogrupowego sposobu prowadzenia instruktażu słuchaczy należy również zastrzeżenie zawarte w punkcie "c";
- e/ udzielanie instruktażu słuchaczy do zajęć następnych w końcu zajęcia poprzedniego; przeciwskazanie zjawisku wynika z zajmowania czasu aktualnie prowadzonego zajęcia i uszczuplenie

Jego treści:

f/ zapoznanie lub sugerowanie na instruktażu słuchaczy rozwiązań taktyczno-operacyjno-tyłowych oraz odpowiedzi lub wyników, które powinny być treścią pracy na właściwym zajęciu lub samodzielnym zadaniem słuchaczy przygotowujących się do zajęć; takie ewentualne instruowanie słuchaczy przez nauczyciela nie zmusza uczących się do ~~twórczego~~ twórczego myślenia, ani też nie zapewnia im zdobycia odpowiednich umiejętności dowódczo-sztabowych, koliduje więc z podstawowymi celami kształcenia.

V. ZADANIA ZESPOŁU INSTRUKTAŻOWEGO

Nie zależnie od rodzaju instruktażu i stanu uczestników, w strukturze zespołu instruktażowego można wyodrębnić następujące funkcje osobowe /patrz również tabela 3/:

- kierownik instruktażu,
- referent/ci/ treści instruktażu,
- instruowani.

Każda z wymienionych osób funkcyjnych odgrywa ważną rolę w instruktażu, wyrażającą się w wykonaniu niżej zapisanych, ogólnych zadań.

Zadania kierownika instruktażu

a/ Przed instruktażem:

- zaplanowanie instruktażu w miesięcznym planie wydziału, katedry lub zakładu i określenie w nim: terminu i czasu trwania, miejsca, odpowiedzialnych osób i uczestników oraz formy i metod przeprowadzenia;
- opracowanie programu instruktażu, a w nim zagadnienia treści instruktażowych /patrz tabela nr 2 i dalszy tekst dotyczący seminarium, repetycji i pokazu/ i osoby referujące z określeniem czasu wystąpień;

b/ W trakcie prowadzenie instruktażu przestrzeganie realizacji programu, a w tym:

- osobiste omówienie zagadnień oraz udzielenie głosu referentowi/tom/;
- w formie wytycznych ustosunkowanie się do propozycji referenta /tów/ i wniosków zgłaszanych w dyskusji, a dotyczących istotnych zagadnień, takich, jak: - rozwiązania przedmiotowe /terytoryczne/ na temat zajęć ze słuchaczami;

- organizacyjno-metodyczne sprawy przeprowadzenia instruktażu słuchaczy /termin, sposób, zadania słuchaczy w okresie przygotowania do zajęć, wypisanie lub organizacja wydania słuchaczom materiałów bibliotecznych itp./;
- treści i metodyka przeprowadzenia ze słuchaczami danego przedsięwzięcia dydaktycznego;
- sposoby egzekwowania i kryteria oceny wiedzy i pracy słuchaczy;
- rozstrzyganie innych zagadnień wynikających w trakcie instruktażu.

Zadania referentów na instruktażu

Zadania referującego/cych/ treści instruktażu określa jego kierownik. Zwykle są one następujące:

a/ Przed instruktażem referent przygotowuje:

- staranne zreferowanie nakazanych treści instruktażu nauczycieli w tym propozycji organizacyjno-metodycznych i przedmiotowo-tematycznych przeprowadzenia danego zajęcia ze słuchaczami i przeprowadzenia instruktażu z nimi;
- poprawki i uzupełnienia materiałów bibliotecznych do danego tematu w celu podania ich słuchaczom;
- materiały poglądowe na instruktaż /mapy, plakaty, foliogramy itp./;

b/ W czasie instruktażu, w wyznaczonym przez kierownika momencie, referuje nakazane treści w sposób zrozumiały i wyczerpujący /posługując się notatkami i materiałami poglądowymi/, które stanowią zwykle dane wytyczne kierownika instruktażu lub podstawę do dyskusji.

Jeżeli instruktaż jest prowadzony metodą dyskusji, to często występuje potrzeba repliki referenta w stosunku do określonych stwierdzeń lub propozycji niesłusznych ze strony dyskutantów. Referent jest zwykle autorem głównym lub współautorem opracowanych materiałów do instruowanego tematu, zatem dobrze jest przygotowany w zakresie tematu i może udzielić odpowiednich wyjaśnień w spornej kwestii, a także odpowiadać wyczerpująco na ewentualne pytania instruowanych nauczycieli.

Zadaniem instruowanych jest osobiste i aktywne uczestnictwo w instruktażu. Aktywny udział nauczyciela w instruktażu zależy od stopnia przygotowania, tj. znajomości materiałów bibliotecznych do danego tematu oraz posiadania wiedzy przedmiotowej i doświadczenia metodycznego. Zwykle instruktaż nauczycieli jest ich pierwszą czynnością przygotowawczą do danego przedsięwzięcia dydaktycznego.

Instruowany nauczyciel powinien uczestniczyć w instruktażu z takim zaangażowaniem, aby po jego zakończeniu znał ogólnie nakazane treści instruktażu, w szczególności:

- nazwy i numery biblioteczne ćwiczebnych dokumentów i literatury do danego tematu, obowiązujące jego-nauczyciela i słuchaczy;
- terminy, zagadnienia i treści i metodę przeprowadzenia instruktażu ze słuchaczami;
- termin zatwierdzenia konspektów nauczycieli, jeżeli forma instruowanego zajęcia tego wymaga;
- termin, miejsce i metodę przeprowadzenia danego zajęcia ze słuchaczami oraz ogólne treści przedmiotowe tematu /ogólnie, bowiem szczegółowo pozna je w trakcie studiowania materiałów i ewentualnego opracowania planu-konspektu/.

VI. PLAN I EWIDENCJA INSTRUKTAŻY

W zależności od rodzaju instruktaży nauczycieli akademickich, są one zawarte w odpowiednich planach WWład., katedry i zakładu. Ewidencja natomiast jest prowadzona w dwóch rodzajach dokumentów^{x/}:

- dzienniku lekcyjnym szkolenia metodycznego i katedralnego oraz przeprowadzonych instruktaży do zajęć w katedrze /zakładzie, zespole/;
- zeszycie instruktaży katedralnych, zakładowych /zespołowych/, w którym prowadzący instruktaż sporządza plan - konspekt /program/ instruktażu i odnotowuje wytyczne w zakresie treści instruktażu, w tym także zmiany i uzupełnienia dotyczące materiałów opracowanych do danego przedsięwzięcia dydaktycznego /założenia, opracowania metodycznego, ćwiczenia, zagadnień seminaryjnych, pytań repetycyjnych itp./.

Protokół z instruktażu powinien zawierać następujące treści:

- a/ dane formalne jak: nazwa, data i czas instruktażu;
- b/ temat, cel i metodę instruktażu;
- c/ kierownik, referujący i instruowani;
- d/ ustalenia /wytyczne/ treści przedmiotowo-tematycznych i metodycznych danego przedsięwzięcia dydaktycznego słuchaczy;
- e/ ustalenia /wytyczne/ organizacyjno-metodyczne i dotyczące instruktażu słuchaczy oraz przygotowania się ich do danego przedsięwzięcia dydaktycznego.

Pragnę szczególną uwagę zwrócić na ważność dokładnego odnotowywania w zeszycie instruktaży ustaleń dotyczących treści i metody przeprowadzenia zajęcia ze słuchaczami /pkt. "d"/ oraz ustaleń

x/ Wzory dokumentacji katedralnej, wydawn. ASG WP, Warszawa, wrzesień 1980 r., nr bibl. S/859, str. 3

organizacyjno-metodycznych dotyczących instruktazu słuchaczy /pkt. "c"/. Szczegół^{ye} przepisy w protokole dotyczące tych dwóch grup zagadnień mają wartość naukową; są bowiem źródłem wiedzy przedmiotowej i metodycznej dla nauczycieli, szczególnie młodszych starzem dydaktycznym, a także pomocą dla autorów nowych opracowań materiałów do ćwiczeń, seminariów, repetycji i innych.

Instruktaże słuchaczy w zasadzie nie są ewidencjonowane.

VII. ZAKOŃCZENIE

Instruktaż nauczycieli i słuchaczy, jak to zostało wykazane w treści tego opracowania, ma dość szerokie zastosowanie w dydaktyce ASG WP, ma więc bogatą praktyką - jak dotąd - bardzo skromną teorią. Autorowi tego opracowania znane jest tylko jedno opracowanie pła dra Rudolfa SZNAJDERA pt. "Prowadzenie instruktazu i konsultacja ze słuchaczami". Poradnik dla nauczycieli, wydawn. ASG WP, 1986 r. Podjęta więc została próba opracowania zarysu teorii tego zagadnienia w oparciu o doświadczenia WWLąd. i Katedry Taktyki Tyłów ASG WP.

Nie sposób zakwestionować ważności instruktazu nauczycieli i słuchaczy dla poziomu wmaczenia, szczególnie w zakresie przedmiotów taktycznych i operacyjnych w tym i przedmiotu "żyły wojsk lądowych".

Instruktaż nie jest samodzielną formą dydaktyczną, nie ma bowiem autonomicznego celu. Cel instruktazu dydaktycznego - zarówno nauczycieli, jak i słuchaczy - służy dobremu przygotowaniu i przeprowadzeniu ćwiczeń; seminariów, repetycji itp. na wysokim, akademickim poziomie.

Instruktaże, także i słuchaczy, nie są zajęciami programowymi, ale obowiązkowymi, nie mają więc programowo określonego czasu; odbywają się w godzinach tzw. "pozalekcyjnych", wynika z tego dodatkowe zajęcie czasu słuchaczy. Także instruktaże kadry nie są zaliczane do pensum dydaktycznego nauczycieli. Wymienione przyczyny powodują w praktyce próby ich ograniczenia, tak czasowego, jak i treściowego. Uwagę tę przytacza się pod rozwagę osób organizujących szkolenie, a więc odpowiedzialnych również i za prowadzenie instruktazy.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1292

